Cyngor Cymuned LLANEDI Community Council

Adroddiad Blynyddol

Y Flwyddyn Ddinesig 2019 -2020

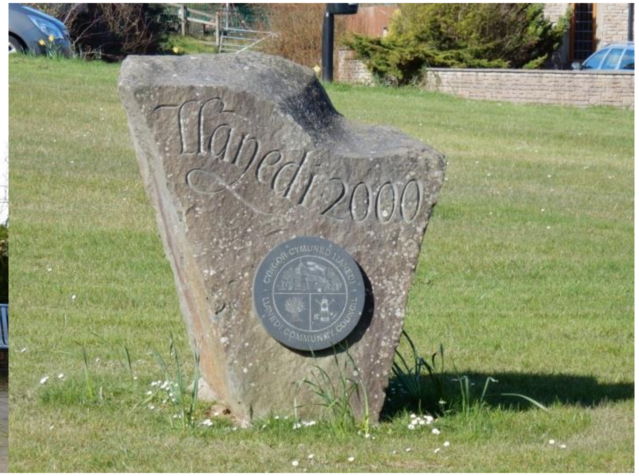

Cyflwyniad gan ein Cadeirydd:

Mae’n bleser ysgrifennu’r cyflwyniad hwn i ail Adroddiad Blynyddol y Cyngor Cymuned.

Mae’r cynllun eleni yn edrych yn ôl ar flwyddyn brysur a chynhyrchiol i’r Cyngor Cymuned. Mae’n arddangos y gwaith ‘rydym yn ei wneud a’r ffordd y mae hyn y cyfrannu at, ac yn bwydo i mewn, i’r gwaith Llesiant ar lefel sirol, rhanbarthol a chenedlaethol.

Mae pob Adroddiad Blynyddol yn dangos sut ‘rydym yn parhau i gyfrannu at y pedwar amcan llesiant sydd wedi’u cynnwys yng nghynllun llesiant lleol Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Sir Gaerfyrddin (Mai 2018), y ffordd ‘rydym yn ymwreddio’r pum dull o weithio a’r ffordd ‘rydym yn adlewyrchu’r Nodau Llesiant Cenedlaethol.

Er mwyn cydymffurfio ag adran 40(1) o’r Ddeddft Cenedlaethau’r Dyfodol (Cymru) 2015, mae dyletswydd ar ein Cyngor Cymuned i gyhoeddi cynllun blynyddol. ‘Rydym yn hapus iawn i wneud hyn, gan ei fod yn ein helpu ni i ganolbwyntio ar yr hyn ‘rydym wedi’i gyfrannu i’n cymunedau, ac yn ein helpu ni i brif-ffrydio’r nodau llesiant i’n prosesau ni.

Felly dw i’n cymeradwyo’r adroddiad hwn i’r etholwyr ac i’r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus.

Y Cynghorydd T Higgins
Cadeirydd 2019/2020
Cyngor Cymuned Llanedi

1. **Ein dull o weithio:**

‘Rydym:

- yn gweithio o fewn fframwaith y Ddeddf Llesiant Cenedlaethau’r Dyfodol* ac yn integreiddio’r saith nod llesiant i’n proses o wneud penderfyniadau
- yn meddwl yn yr hirdymor
- yn ystyried bod atal yn well na gwella, ac yn adnabod ac yn helpu atal y rhesymau sy’n achosi i broblemau godi yn ein cymunedau
- yn defnyddio’n gwybdaeth leol i’n helpu ni i ddatblygu’n hamcanion ein hunain, amcanion a fydd yn rhoi ffurf i gyfleoedd a datrysiadau lleol
- am gynnwys pobl yn y penderfyniadau sy’n effeithio arnyn nhw, pan ei bod hi’n briodol gwneud hynny
- am fod yn gydweithredol, a gweithredu fel arwyddbost i ddarparwyr gwasanaethau arbenigol
- am ddefnyddio’r adroddiad hwn fel meincnod, ac adolygu ein cynnydd yn flynyddol
- am lunio, adolygu a gweithredu Cynlluniau Datblygu Cymunedol
- am reoli ac annog y defnydd o’r llwybrau troed a’r Hawliau Tramwy Cyhoeddus
- am gyfrannu at faterion cynllunio, gan gynnwys llunio’r Cynllun Datblygu Lleol

I helpu gwneud hyn, mae’r Cyngor yn ymrwymo i’r canlynol:

- Cyhoeddi ein hadroddiad blynyddol ar ein gwefan.
- Datblygu a chyhoeddi datganiad llesiant.
- Ymgorffori’r saith nod llesiant cenedlaethol yn ein cynllun cofnodi Datblygiadau Cymunedol.
- Defnyddio’n hadnoddau Datblygu Cymunedol i helpu cynnal llesiant cyffredinol ein cymunedau.

2. Cyflwyniad i'r Cyngor

Mae Cyngor Cymuned Llanedi yn cynrychioli cymunedau Tycroes, Llanedi, yr Hendy, y Fforest a Thalyclun yn nwyrain Sir Gaerfyrddin.

Mae'r Cyngor yn cynnwys 16 cynghorydd:

- Y Cynghorydd Iain Barrett
- Y Cynghorydd Alan Blackley
- Y Cynghorydd Berian Davies
- Y Cynghorydd Cellan Davies
- Y Cynghorydd Emyr Davies
- Y Cynghorydd Allan Evans
- Y Cynghorydd Byron Evans
- Y Cynghorydd Stuart Evans
- Y Cynghorydd Lynne Griffiths
- Y Cynghorydd Calum Higgins
- Y Cynghorydd Tina Higgins
- Y Cynghorydd Sharon Lyle (wedi ymddiswyddo, Ebrill 2020)
- Y Cynghorydd Mike Nicholas
- Y Cynghorydd Eifion Phillips
- Y Cynghorydd Buddug Thomas
- Y Cynghorydd Gareth Thomas

2019/2020

Cadeirydd: Y Cynghorydd Tina Higgins

Is-Gadeirydd: Y Cynghorydd Emyr Davies

Clerc: David Davies

Swyddog Datblygu Cymunedol: Ruth Taylor-Davies

Ardal Ddaearyddol:

Hen blwyf Llanedi, gan gynnwys Tycroes, Llanedi, Yr Hendy/Fforest a Thalyclun yn Sir Gaerfyrddinin.

Nifer y trigolion: tua 6000 (Tycroes*: 2,534, Yr Hendy*: 3,302, Llanedi 300, *yn seiliedig ar Amcangyfrif Canol-Blwyddyn o'r Boblogaeth gan ONS yn 2017) a gwybodaeth a godwyd o https://www.carmarthenshire.gov.wales/home/council-democracy/research-statistics/electoral-ward-county-profiles

Mae gan yr Hendy a Thycroes ill dau hanes diwydiannol, tra roedd Llanedi yn bentref bach, ac yn lleoliad i eglwys y plwyf. Erbyn heddiw, ardal noswylio yw ardal y Cyngor Cymuned yn bennaf, ac mae wedi gweld twf sylweddol yn y stoc dai yn ystod y blynyddoedd diwethaf. Mae tair ysgol gynradd yn yr ardal. Mae'r gymuned yn cynnwys tair Ardal Gynnyrch Ehangach (ardaloedd daeryddol a ddefnyddir i fesur Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru): yr Hendy 1 (sy'n cynnwys Llanedi a'r Fforest), yr Hendy 2 (pentref yr Hendy a Thalyclun) a Thycroes. Yr Hendy 1 yw'r ward leiaf ddifreintedig yn y Sir, tra bod ward Tycroes yn yr 28ain safle ac yr Hendy 2 yw'r ward 42il leiaf ddifreintedig o'r 112 ardal yn Sir Gaerfyrddin. Serch hynny, mae dal ambell boced o amddifadedd. Mae'r iaith Gymraeg yn bwysig iawn i'r gymuned.

3. Beth 'rydym yn gwneud:

- Cynnal a chadw a gwella'r parciau, yr ardaloedd chwarae, rhai o'r llwybrau troed a'r mannau agored.
- Ariannu goleuadau'r Nadolig yn Nhycroes, yr Hendy a'r Fforest, ac yn Llanedi.
- Darparu grantiau i glybiau, digwyddiadau a chyfleusterau lleol.
- Meithrin grwpiau a mudiadau cymunedol sy'n helpu diwallu anghenion lleol.
- Cynnal ymgynghoriadau cyhoeddus.
- Cefnogi'r ddarpariaeth o gyfleusterau cymunedol megis yr Ystafell Ddarllen/ y Café Cymunedol.
- Chwilio am, a sicrhau, arian grant er mwyn cefnogi prosiectau sydd o fudd i'r gymuned.
- Annog gwirfoddoli lleol.

Mae'r cynllun isod yn manylu ar y mathau o brosiectau ayyb. 'rydym wedi bod yn ymwneud â nhw yn ystod y flwyddyn a aeth heibio.

4. Cyllid

4.1 Incwm

Mae Cyngor Cymuned Llanedi yn cael ei ariannu yn bennaf o'r praesept a delir gan dalwyr lleol Treth y Cyngor. 'Rydym hefyd yn derbyn ychydig incwm o ffynonellau megis llog banc a thâl am logi cyfleusterau. Ein cyllideb ar gyfer 2019/2020, gan gynnwys grantiau, oedd £216,209

- Ar gyfer 2020/21 bydd yn codi i £243,813
- I dalwyr Treth y Cyngor, yr ardoll Band D a godir yn 2020/ 2021 yw £109.08
- Roedd y Cyngor wedi derbyn grantiau o nifer o ffynonellau gan gynnwys Adran 106, y Gronfa Datblygu Cymunedau Gwledig a'r Awdurdod Treth Tirlenwi.

4.2 Gwariant

Yn 2019/2020, roedd gwariant y Cyngor fel a ganlyn:

• Gweinyddu	£15,479
• Costau Staff	£67,940
• Treuliau'r Aelodau	£534
• Amrywiol	£599
• Lwfans y Cadeirydd	£846
• Grantiau a ddyfarnwyd	£31,310
• Yr Ystafell Ddarllen	£6,010
• Mannau Agored	£20,583
• Cloc	£386
• Parciau	£15,515
• Cae Pêl-droed yr Hendy	£360
• Clwb Criced yr Hendy	£2,117
• Prosiectau Cyfalaf	£40,185
• **Cyfanswm y Gwariant**	**£203,138**

- Mae'r Cyngor wedi buddsoddi mewn prosiectau cyfalaf gan gynnwys Llwybr Natur yr Hendy, Camerau Teledu Cylch Cyfyng yn Nhycroes, uwchraddio cloc Tycroes, plac coffa Terfysg Beca a Chanolfan Gymunedol yr Hendy. Mae'r Cyngor yn cadw cronfa wrth gefn gyffredinol iachus er mwyn ei alluogi i ymateb i anghenion cymunedol. Yn ychwanegol, dros y saith mlynedd ddiwethaf, mae'r Cyngor Cymuned wedi bod yn dodi £20,000 y flwyddyn yn y cronfeydd wrth gefn er mwyn paratoi at ddatblygu'r cyfleuster cymunedol, sydd mawr ei angen, yn yr Hendy.

5. Gweledigaeth ac Amcanion y Cyngor

Gweledigaeth ac Amcanion y Cyngor

Gweledigaeth y Cyngor yw helpu creu cymunedau deniadol, diogel, bywiog, iachus, cymhwysol a gweithgar sy'n amgylcheddol gynaliadwy yn ein hardaloedd, a'i wneud yn ardal lle y gall pawb gael mynediad cyfartal at gyfleoedd er mwyn gwella ansawdd eu bywydau.

Dyma brif amcanion y Cyngor:

- Parhau i ymgynghori gyda'n cymunedau ynghylch eu hanghenion a'u pryderon, ac i helpu mynd i'r afael â'r rhain.
- Cadw ac hyrwyddo'r iaith Gymraeg, a diwylliant Cymreig.
- Gwella'r rhwydweithiau cyfathrebu yn, a rhwng, ein cymunedau.
- Cefnogi grwpiau /mentrau cymunedol newydd a'r rhai sydd eisoes yn bodoli.
- Gwella a chynnal ansawdd uchel yr ardaloedd chwarae ar gyfer plant ein cymuned.
- Datblygu, cynnal a gwella ein cyfleusterau cymunedol.
- Bod yn ddatblygiadol ac yn arloesol yn ein dulliau, ac annog yr ethos hwnnw mewn eraill sy'n gweithio ac yn byw yn ein hardal.
- Cyfrannu at:
    - llesiant yr holl drigolion i gydymffurfio â'r Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.
    - gyfleoedd cyfartal a grymuso ein trigolion er mwyn gwireddu hyn.
    - cynaliadwyedd amgylcheddol a helpu i leihau effaith newid yn yr hinsawdd.
    - cyfartaledd pwrpas ar draws ein hardal.
- Mesur, yn erbyn y dangosyddion llesiant cenedlaethol priodol, ein gwaith ar y lefel leol a defnyddio'r wybodaeth hynny i lobïo am ddarpariaeth gwasanaethau lleol.

Byddwn yn adolygu ein hamcanion yn ystod 2020/ 2021 ac yn ychwanegu targedau mesuradwy lle bo hynny'n bosibl.

6. Dull y Cyngor o ymwreiddio'r Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn ei waith

Mae'r Cyngor yn ymwreiddio, yn weithredol, y nodau llesiant cenedlaethol i'n ffyrdd o weithio. Mae'r gwaith ymgynghori y mae wedi'i wneud yn y cymunedau wedi rhoi mewnwelediad i anghenion llesiant y cymunedau.

'Rydym wedi ymgorffori'r nodau cenedlaethol i strwythur adrodd yn ôl y Swyddog Datblygu Cymunedol, fel bod y cynghorwyr yn gallu monitro cynnydd y Cyngor.

Bydd y nodau cenedlaethol yn cael eu hadlewyrchu yn llawn yn y Cynlluniau Cymunedol sydd yn cael eu datblygu, a bydd ffrydiau gwaith/ prosiectau (cyfredol ac yn y dyfodol) yn cael eu mesur yn erbyn eu cyfraniad at y nodau hynny.

Mae'r Cyngor wedi buddsoddi mewn penodi Swyddog Datblygu Cymunedol sydd yn/a fydd yn parhau, mewn cydweithrediad â chynghorwyr, i ddatblygu rhaglen waith a fydd yn helpu Cyngor Cymuned Llanedi i gyfrannu tuag at y nodau llesiant cenedlaethol.

Ein cyfraniad at y Nodau Llesiant Cenedlaethol

Nod Cenedlaethol	Gweithgaredd Lleol
6.1 Cymru Lewyrchus: Cymdeithas arloesol, gynhyrchiol, garbon isel sy'n cydnabod terfynau'r amgylchedd byd-eang, ac yn defnyddio adnoddau mewn modd effeithiol a chymesur (gan gynnwys gweithredu yn wyneb newid yn yr hinsawdd); ac sy'n datblygu poblogaeth a chanddynt sgiliau ac addysg dda mewn economi sy'n cynhyrchu cyfoeth ac yn darparu cyfleoedd cyflogaeth, gan alluogi pobl i fanteisio ar y cyfoeth sy'n cael ei gynhyrchu gan swyddi da. (gweler hefyd adran 9)	'Rydym wedi amlinellu ein gweithgaredd mewn mwy o fanylder yn adran 9. Mae'r canlynol yn arbennig o berthnasol i'r nod hwn: • Ymgynghori • Hyfforddiant • Mynediad am ddim i Wi-Fi a TG. • Ymrwymiad at ddatblygu sy'n amgylcheddol gyfeillgar (e.e. y neuadd gymunedol arfaethedig). • Ymrwymiad at gyfeiriaduron busnes lleol. • Eiriolwyr Digidol/ Didiau a Beitiau. Yn nhermau Y Gallu i Greu – rhestr wirio Newidiadau Syml oddiwrth y Comisiynydd, 'rydym yn gwneud y canlynol: • 'Rydym yn talu ein cyflenwyr yn brydlon. • 'Rydym yn gyflogwr cyflog byw. • 'Rydym yn sicrhau bod rhaid i unrhyw ddatblygiadau newydd, neu ôl-osod cyfleusterau sydd eisoes yn bodoli, ystyried ffynonellau ynni adnewyddadwy a deunyddiau a ail-gylchwyd. • 'Rydym yn ystyried cyfleoedd i secondio staff o fewn a rhwng mudiadau er mwyn iddynt rhannu gwybodaeth a datblygu sgiliau trosglwyddadwy. Yn ychwanegol • 'Rydym yn datblygu prosiect monitro llygredd. • Mae'r Cyngor yn symud tuag at fod yn fudiad ddi-bapur.

6.2 Cymru Gydnerth: Cenedl sy'n cynnal ac yn gwella amgylchedd naturiol bioamrywiol a chanddo ecosystemau sy'n gweithredu'n iach ac yn cynnal cydnerthedd cymdeithasol, economaidd ac ecolegol, a'r gallu i addasu i newidiadau. (gweler hefyd adran 9)	'Rydym wedi amlinellu ein gweithgaredd mewn mwy o fanylder yn adran 9. Mae'r canlynol yn arbennig o berthnasol i'r nod hwn: • Y Llwybr Natur • Ymgynghori Parhaus • Hyfforddiant • Grwpiau casglu sbwriel a monitro baeddu gan gŵn • Grwpiau unigol e.e. Y Cylch Cyfeillgarwch. • Ein hymateb i COVID 19 Yn nhermau Y Gallu i Greu – rhestr wirio Newidiadau Syml oddiwrth y Comisiynydd, 'rydym yn gwneud y canlynol: • 'Rydym yn darparu lle i fywyd gwyllt. • 'Rydym yn chwarae'n rhan drwy alluogi partneriaethau lleol ar gyfer pob agwedd ar yr amgylchedd naturiol. • Caffael a phlannu coed a llwyni brodorol yw ein dewis cyntaf • 'Rydym yn rheoli ymylon y ffordd a mannau gwyrdd cysylltiedig ar gyfer blodau gwyllt a pheillwyr. • 'Rydym yn defnyddio compost di-fawn yn ein cynlluniau plannu ar draws ein hardal.
6.3 Cymru Iachach: Cymdeithas lle y sicrheir bod llesiant corfforol a meddyliol pobl mor uchel â phosibl, a lle y deellir dewisiadau ac ymddygiadau sy'n fuddiol I iechyd yn y dyfodol. (gweler hefyd adran 9)	• 'Rydym wedi amlinellu ein gweithgaredd mewn mwy o fanylder yn adran 9. Mae'r canlynol yn arbennig o berthnasol i'r nod hwn: • Y Llwybr Natur • Cefnogi clybiau chwaraeon a'r gymdeithas chwaraeon leol. • Darparu ardaloedd chwarae ac Ardaloedd Gemau Aml-ddefnydd (MUGA) • Cynnal chwaraeon/ clybiau yn ystod gwyliau ysgol. • Prosiectau sy'n pontio'r cenedlaethau. • Cydweithio gyda Swyddogion Llwybrau Troed a Hawliau Tramwy Cyhoeddus y Sir. • Ein hymateb i COVID 19 Yn nhermau Y Gallu i Greu – rhestr wirio Newidiadau Syml oddiwrth y Comisiynydd, 'rydym yn gwneud y canlynol: • Mae gennym bolisi gweithio hyblyg. • 'Rydym yn ystyried y ffordd y gallwn sicrhau bod gan blant fynediad beunyddiol at gyfleon i chwarae yn yr awyr agored, ac i hyrwyddo hyn.

6.4 Cymru fwy cyfartal: Cymdeithas sy'n galluogi pobl i gyflawni eu potensial ni waeth beth fo'u cefndir neu eu hamgylchiadau (gan gynnwys eu cefndir economaidd-gymdeithasol a'u hamgylchiadau) (gweler hefyd adran 9)	‘Rydym wedi amlinellu ein gweithgaredd mewn mwy o fanylder yn adran 9. Mae’r canlynol yn arbennig o berthnasol i’r nod hwn: • Cymhwysedd Digidol/ mynediad at Wi-Fi a TG yn y Café Cymunedol. • Cydweithio gyda Chynhwysiant Digidol Cymru a Didiau a Beitiau i ddatblygu gwirfoddolwyr ac eiriolwyr digidol. • Hyfforddiant • Cefnogi grwpiau cymunedol – grantiau, cyngor ayyb. • Darparu cyfleusterau am ddim, a chwbl hygyrch e.e. y Llwybr Natur. Yn nhermau Y Gallu i Greu – rhestr wirio Newidiadau Syml oddiwrth y Comisiynydd, ‘rydym yn gwneud y canlynol: • ‘Rydym yn sicrhau bod gwybodaeth i’r cyhoedd ar gael mewn amrywiaeth o ffurfiau. • ‘Rydym yn annog y staff a’r aelodau ethoedig i ymweld â phrosiectau lleol a chwrdd â’r bobl allweddol hynny sy’n gwthio’r newidiadau yn eu blaen.
6.5 Cymru o gymunedau cydlynus: Cymunedau deniadol, hyfyw, diogel– a chysylltiadau da rhyngddynt. (gweler hefyd adran 9)	‘Rydym wedi amlinellu ein gweithgaredd mewn mwy o fanylder yn adran 9. Mae’r canlynol yn arbennig o berthnasol i’r nod hwn: • Yr adnoddau chwarae gwell yn yr Hendy, Llanedi a Thycroes. • Prosiect pontio’r cenedlaethau. • Y Cylch Cyfeillgarwch. • Fforymau. • Ein cyfathrebiadau allanol, e.e. y cylchlythr, gwefan, y cyfryngau cymdeithasol ayyb. • Astudio arfer gorau yn y Sir ac yn y Gymru Ehangach. • Trefniadau blodau, lladd gwair a goleuadau’r Nadolig. • Ymgynghori er mwyn asesu barn y bobl ynghylch diogelwch a’r ymdeimlad o gymuned. • Cyfleoedd gwirfoddoli, megis y Llwybr Natur. • Ein hymateb i COVID 19 Yn nhermau Y Gallu i Greu – rhestr wirio Newidiadau Syml oddiwrth y Comisiynydd, ‘rydym yn gwneud y canlynol: • ‘Rydym yn galluogi pobl leol i wella lleoliadau nad oes neb yn poeni yn eu cylch. • ‘Rydym yn gwneud ein rhan yn galluogi pobl leol i ddod at ei gilydd mewn cymunedau er mwyn iddynt gyfarfod ac adeiladu rhwydweithiau cymdeithasol. • ‘Rydym yn cefnogi ein mudiad, ac eraill, i fod yn ddementia gyfeillgar trwy drefnu hyfforddiant ar y cyd gyda

	chynghorau cymuned eraill. • 'Rydym yn cyhoeddi'r cyfleoedd sy'n codi i wirfoddoli yn lleol. • 'Rydym yn weithredol yn ein gwaith o gefnogi gweithgareddau pontio'r cenedlaethau. • 'Rydym yn annog cyfleoedd i gyflwyno cludiant cymunedol.
6.6 Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu: lle mae genym llawer o gyfleoedd i wneud amrwyiol bethau a lle y gall llawer o bobl siarad Cymraeg Hoffwn wedl bod y nod hwn yn derbyn statws uwch yng Nghymru, a gan Llywodraeth Cymru, ac hoffwn gynnig bod hwn yn cael ei aralleirio fel a ganlyn: Cymru ddwyieithog, ffyniannus lle y ceir y cyfle i siarad a defnyddio'r Gymraeg ym mhobman. (gweler hefyd adran 9)	Mae'r Cyngor Cymuned yn ystyried y nod hwn i fod o bwys allweddol, ac 'rydym o'r farn y dylai fod yn brif flaenoriaeth. • I'r perwyl hwnnw, mae holl ddogfennau swyddogol y Cyngor yn cael eu cyhoeddi yn ddwyieithog. • Cynhelir holl gyfarfodydd y Cyngor Llawn yn ddwyieithog. • Croesewir gohebiaeth yn Gymraeg ac yn Saesneg. • Mae gennym wefan ddwyieithog. • Mae ein cylchlythyr yn ddwyieithog. • 'Rydym yn cefnogi menter ysgolion ar y cyd (rhwng Ysgol Yr Hendy – dwy ffrwd – a Thycroes Iau, ffrwd Saesneg) i hyrwyddo'r Siarter Iaith a'r defnydd o'r Gymraeg yn yr iard chwarae. • 'Rydym yn cefnogi'r Cylch Meithrin lleol er mwyn annog yr iaith Gymraeg o'r blynyddoedd cynnar. • 'Rydym yn rhoi arian grant i Eisteddfod yr Hendy. • 'Rydym yn cydweithio gyda grwpiau i gynhyrchu deunyddiau dwyieithog, e. e. Y Llwybr Natur. 'Rydym hefyd yn cefnogi'r nod hwn mewn ffyrdd eraill: • 'Rydym wedi cydweithio gyda darparwyr hyfforddiant i hyrwyddo amrywiaeth o gyfleodd hyfforddi a anelir at adeiladu hyder a pharatoi pobl at fyd cyflogaeth. • 'Rydym wedi datblygu prosiect am Derfysg Beca a oedd yn cynnwys yr ysgol leol, ac wedi adnewyddu'r plac ar Sgwâr yr Hendy. • 'Rydym wedi cefnogi awdurdon lleol i ddatblygu hanes cynhwysfawr o'r tri pentref. • 'Rydym wedi datblygu prosiect am lwybr natur (a gyllidwyd gan arian grant) i annog pobl i fynd allan i archwilio eu hamgylchedd; bydd yr holl ddeunydd dadansoddi yn ddwyieithog. • 'Rydym wedi darparu café cymunedol sydd hefyd yn cynnig gofod ar gyfer arddangos celf lleol/ prosiectau ysgol ayyb. Mae hefyd yn cael ei ddefnyddio ar gyfer cyfarfodydd Grŵp Ornitholeg Prifysgol y Trydydd Oes ayyb. • 'Rydym yn darparu cefnogaeth i gynnal a chadw claddfeydd. • 'Rydym yn annog ieuenctid, ac yn dathlu eu llwyddiannau dwry gyfrwng mentrau megis y Gwobrau Terry Price blynyddol. Yn nhermau Y Gallu i Greu – rhestr wirio Newidiadau Syml oddiwrth y Comisiynydd, 'rydym yn gwneud y canlynol: • 'Rydym yn ystyried cyfleoedd i gefnogi a datblygu clybiau chwaraeon lleol.

6.7 Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang: lle 'rydym yn edrych ar ôl yr Amgylchedd ac yn ystyried pobl eraill ar draws y byd (gweler hefyd adran 9)	'Rydym wedi amlinellu ein gweithgaredd mewn mwy o fanylder yn adran 9. Mae'r canlynol yn arbennig o berthnasol i'r nod hwn: • Lleihau ein defnydd o bapur gan fod gan gynghorwyr y dewis i dderbyn cofnodion/ adroddiadau ayyb ar ffurf electronig • Mae gweithio o'r cartref yn lleihau'r costau gwresogi/ goleuo y mae'n rhaid i'r Cyngor ysgwyddo, ac yn cwtogi ar y milltiroedd teithio i'r gwaith. • 'Rydym yn gweithio ar y cyd gydag arbenigwyr o Brifysgol Abertawe ar brosiect i fonitro llygredd awyr (o'r heolydd prysur/M4) a'r ffordd y gallwn liniaru'r problemau. • Lleihau ac ail-gylchu gwastraff lle bo hynny'n bosibl. • 'Rydym wedi cynllunio'r adnodd cymunedol yn yr Hendy i fod yn amgylcheddol gyfeillgar, h.y. i feddu ar ôl-troed carbon isel. • Mynd â chyfarfodydd y Cyngor, cyfarfodydd Fforwm, cyfleoedd am hyfforddiant ayyb. i bob un o'r pentrefi er mwyn lleihau ôl-troed teithio y preswylwyr. • Prynu yn lleol lle bo hynny'n bosibl er mwyn lleihau ein hôl-troed carbon. Yn nhermau Y Gallu i Greu – rhestr wirio Newidiadau Syml oddiwrth y Comisiynydd, 'rydym yn gwneud y canlynol: • 'Rydym yn gweithredu ym maes dysgu byd-eang e.e. cynnal digwyddiad yn ystod Pythefnos Masnach Deg.
6.8 Cynhwysiant (gweler hefyd adran 9)	'Rydym yn trafod gyda, ac yn cynrychioli, ein cymuned. Mae hyn yn cynnwys digwyddiadau, fforymau ac arolygon ar raddfa fawr yn ogystal â holiaduron sy'n cael ei hanfon allan gyda'r cylchlythyron ac arlein. Yn nhermau Y Gallu i Greu – rhestr wirio Newidiadau Syml oddiwrth y Comisiynydd, 'rydym yn gwneud y canlynol: • 'Rydym yn gweithio gyda phobl sydd eisoes yn meddu ar gysylltiadau cymunedol er mwyn datblygu prosiectau newydd. • 'Rydym wedi cynnal sgyrsiau 'beth sy'n bwysig i chi' gyda'r bobl a'r cymunedau 'rydym yn gweithio gyda nhw. • 'Rydym yn defnyddio Saesneg a Chymraeg plaen ymhob dogfen a fwriedir at sylw'r cyhoedd. • 'Rydym yn defnyddio amrywiaeth o ddulliau a ffurfiau o ymgysylltu sy'n hygyrch a chynhwysol. • 'Rydym yn ymgysylltu fesul thema yn hytrach na fesul polisïau penodol. • 'Rydym yn meithrin dull 'dwedwoch chi, gwnaethon ni'.

7. Y ffordd y mae'r Cyngor wedi ymwreiddio pum dull o weithio y Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 i'w drefniadau cynllunio a gweithio

7.1 Hir Dymor Y pwysigrwydd o gydbwyso anghenion tymor byr gyda'r angen i ddiogelu'r gallu i hefyd gwrdd â'r anghenion hir dymor.	Mae'r Cyngor yn deall bod angen meddwl yn yr hir dymor. • Mae'n datblygu cynlluniau cymunedol 5-mlynedd a fydd yn llywio'r broses gwneud penderfyniadau. Bydd rhain yn cael eu diweddaru fel rhan o raglen dreigl er mwyn sicrhau bod y Cyngor yn cadw llygad ar y dyfodol. • Mae wedi bod yn clustnodi cronfeydd wrth gefn am y saith mlynedd ddiwethaf i'w gwario ar brif brosiect cyfalaf y Cyngor, sef datblygu adnodd cymunedol yn yr Hendy. • Mae wedi'i ymrwymo i ddarparu cefnogaeth ariannol craidd parhaus i'r gofodau cymunedol sydd eisoes yn bodoli yn Nhycroes a Llanedi. • Mae wedi'i ymrwymo i gynnal a chadw'r gofodau awyr agored a'r ardaloedd chwarae (gweler 9.1.3/9.2.3) ac yn clustnodi swm o arian cyson at y pwrpas hwn. • Mae prosiectau cyfalaf megis, er enghraifft, yr Ystafell Ddarllen wedi'i cynllunio i fod yn hawdd eu cynnal ac yn ynni effeithlon. • 'Rydym wedi cyflogi Swyddog Datblygu Cymunedol parhaol sydd yn datblygu cynlluniau a phrosiectau a fydd yn dod â buddion tymor hir.
7.2 Atal Sut y gall gweithredu i atal problemau, neu i'w hatal rhag gwaethygu, helpu cyrff cyhoeddus i gwrdd â'u hamcanion.	'Rydym yn ymwybodol o bwysigrwydd atal. Er enghraifft: o ran ein hadnoddau a'n gwaith cynnal a chadw 'rydym wedi gwneud penderfyniadau pendant i sicrhau ein bod yn osgoi bod problemau yn codi oherwydd bod yr offer yn annigonol / hen drwy; • Wella'r offer yn y meysydd chwarae • Cynnal arolygon cyson o'r meysydd chwarae • Sicrhau bod yr offer a'r adnoddau yn cael eu cynnal a chadw yn gyson O ran atal problemau amgylcheddol, iechyd a chymdeithasol, 'rydym wedi cymryd camau cadarnhaol: • Mewn partneriaeth â'r meddygfeydd lleol, rydym wedi adnabod y prif broblemau iechyd lleol a

	byddwn yn ystyried darparu prosiectau a fydd yn helpu atal/ lliniaru ar rhain. • ‘Rydym yn ystyried yn weithredol y llygredd aer a achosir gan drafnidiaeth ac effaith y gronynnau ar iechyd, a byddwn yn datblygu strategaeth i leihau allyriadau. • ‘Rydym wedi taclo problemau ynghylch unigrwydd drwy sefydlu’r Cylch Cyfeillgarwch sydd, erbyn hyn, yn grŵp annibynnol. (gweler 9.2.2/9.2.5) • Drwy ffurfio partneriaethau ‘rydym wedi darparu hyfforddiant arbenigol • ‘Rydym wedi helpu sefydlu grŵp casglu sbwriel lleol a mentrau i atal baeddu gan gŵn (gweler 9.1.2 a 9.1.7). • ‘Rydym wedi cynnal ymgynghoriad ynghylch y Cynllun Datblygu Lleol ac wedi adrodd yn ôl yn ei gylch i’r Cyngor Sir • ‘Rydym yn parhau i drafod gyda’r Cyngor/ Cynghorwyr Sir ynghylch materion/ problemau lleol sy’n codi yn eu hardaloedd o gyfrifoldeb
7.3 Integreiddio ystyried y ffordd y gall amcanion llesiant corff cyhoeddus effeithio ar bob un o’r nodau llesiant, ar yr amcanion eraill, neu ar amcanion cyrff cyhoeddus eraill.	‘Rydym yn ymwybodol o’r nodau llesiant ac yn asesu effaith y prosiectau yn eu herbyn. Mae hyn wedi cael ei adlewyrchu yn ein dulliau o adrodd yn ôl ynghylch ein datblygu cymunedol.
7.4 Cydweithio Cydweithio gydag unrhyw berson arall (neu wahanol rhannau o’r corff ei hun) a fyddai’n gallu helpu’r corff hwnnw i gwrdd â’i amcanion llesiant.	Fel Cyngor, ‘rydym yn cydweithio gydag ystod o bartneriaid er mwyn cwrdd â’n hamcanion llesiant. Gall rhain amrywio o glybiau lleol hyd at fudiadau rhanbarthol a chenedlaethol. e.e. • Mae ein SDC yn aelod o rwydwaith o SDC’au eraill yn y Sir. Maen nhw’n rhannu arfer gorau ac yn chwilio am gyfleoedd i gynnal prosiectau cydweithredol. • Datblygu cyfleoedd am hyfforddiant gydag asiantaethau yn y sector cyhoeddus a’r trydydd sector. • Cydweithio gyda Biwro Cymunedol y Cyngor ynghylch cyllid a chefnogaeth. • ‘Rydym hefyd yn ymateb yn weithredol i ymgynghoriadau e.e. gan y Bwrdd Iechyd a’r Cyngor Sir. • Trafod cyfleoedd i fonitro llygredd aer gyda phrifysgol Abertawe a WAWR. • Cydweithio gydag amrywiol gyrff a chlybiau chwaraeon. • Cydweithio gyda grwpiau cymunedol lleol. • Cefnogi mentrau traws-ffiniol megis Parêd Nadolig yr Hendy a Phontarddulai

7.5 Cynhwysiant Y pwysigrwydd o gynnwys pobl sydd â diddordeb mewn gwireddu'r nodau llesiant a sicrhau bod y bobl hynny yn adlewyrchu amrwyiaeth yr ardal y mae'r corff yn ei gwasanaethu. (gweler hefyd adran 9)	'Rydym yn gwerthfawrogi'r pwysigrwydd o gynnwys ystod eang o bobl sydd â diddordeb mewn gwireddu'r nodau llesiant. 'Rydym hefyd yn gwerthfawrogi ei bod hi'n well mynd ati i gysylltu â phobl mewn gwahanol ffyrdd. Felly 'rydym yn ymgynghori, yn dadansoddi bylchau yn barhaus ac yn dod o hyd i ffyrdd o gyrraedd y rhai na fyddant, fel arfer, am gymryd rhan. Dros y flwyddyn ddiwethaf 'rydym wedi: • Dosbarthu a dadansoddi holiaduron cymunedol ynghylch y ganolfan gymunedol arfaethedig a gweithgareddau chwaraeon. • Defnyddio'r grwpiau sydd eisoes yn bodoli fel modelau e.e. y Cylch Cyfeillgarwch. • Cynnal presenoldeb cadarn ar y cyfryngau cymdeithasol. • Parhau gyda'r fforwm cymunedol yn yr Hendy ac, cyn i'r haint Covid-29 ymddangos, wedi cynllunio digwyddiad yn Nhycroes. • Mynychu digwyddiadau cymunedol megis Ffair Nadolig Ysgol Tycroes. • Sefydlu grwpiau gwirfoddol newydd megis Llwybr Natur yr Hendy, Ffrindiau Parc Heol Brown (yn ei gyfnod cynnar) a COVID 19. • Bod yn bartner ym mhroses ymgynghori cymunedol Hywel Dda. • Datblygu deialog gyda'n clybiau chwaraeon a'n cymdeithas chwaraeon.

8. Y ffordd y mae'r Cyngor wedi ymwreiddio pedwar amcan llesiant y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (BGC) i'w waith

Arferion Iachus Bod gan y bobl ansawdd bywyd da, a'u bod yn gwneud dewisiadau iachus ynghylch eu bywydau a'r amgylchedd. **Ymyrraeth Gynnar** Sicrhau bod pobl yn derbyn y cymorth iawn ar yr adeg iawn; yn union pan fo ei angen. **Cysylltiadau Cadarn** Pobl, lleoedd a mudiadau sydd â chysylltiadau cadarn ac yn gallu addasu i newidiadau. **Pobl Ffyniannus** Gwneud y gorau o'r cyfleoedd sydd ar gael i bobl a lleoedd yn ardaloedd trefol a gwledig ein sir.	Mae'r Cyngor yn ymwreddio, yn weithredol, pedwar amcan y BGC i'w ffyrdd o weithio. Mae'r gwaith ymgynghori y mae wedi'i gynnal gyda chymunedau wedi rhoi iddo mewnweledAfter mewnwelediad i anghenion llesiant ein cymunedau. 'Rydym yn myfyrio ar ein cynnydd tuag at yr amcanion llesiant hyn yn strwythur adrodd yn ôl gwaith ein Swyddog Datblygu Cymunedol, fel bod y cynghorwyr yn gallu monitro cynnydd y Cyngor. Bydd amcanion llesiant y BGC yn cael eu hadlewyrchu'n llawn yn y Cynlluniau Cymunedol sydd yn cael eu datblygu, a byddwn yn mesur ffrydiau gwaith / prosiectau (presennol ac yn y dyfodol) yn erbyn y cyfraniad y maen nhw'n gwneud yn erbyn yr amcanion hynny. 'Rydym eisoes wedi gwrando ar bryderon ein cymunedau ynghylch materion megis unigrwydd, llygredd, diogelwch ar y ffyrdd, chwarae mwy diogel, diffyg lleoliad i gyfarfod yn gyhoeddus yn yr Hendy ayyb., ac yn ymchwilio'n weithredol i ffyrdd o ddatblygu prosiectau a fydd yn datrys y fath bryderon.

9. Adroddiad ynghylch y camau a gymerwyd, a'r cynnydd a wnaethpwyd, yn erbyn Amcanion Llesiant Gwasanaethau Cyhoeddus Sir Gaerfyrddin

9.1 Arferion Iachus: Bod gan y bobl ansawdd bywyd da, a'u bod yn gwneud dewisiadau iachus ynghylch eu bywydau a'r amgylchedd.

Camau a gymerwyd sy'n cyfrannu at yr Amcan Llesiant	Cynnydd

9.1.1 Llwybr Natur yr Hendy (gweler hefyd 9.3.11)	'Rydym wedi sicrhau cyllid am y llwybr natur cymunedol yn yr Hendy, ger safle y Ganolfan Gymunedol arfaethedig. Mae'r llwybr eisoes yn cael ei ddatblygu ac mae'r prosiect yn cynnig ystod o gyfleoedd gwirfoddoli i bobl lleol.
	Pan ei fod yn orffenedig bydd yn darparu llwybr hamdden sy'n hygyrch i'r gymuned gyfan. 'Rydym yn cydweithio gyda Cerdded er Llesiant Gorllewin Cymru i sicrhau bod ein llwybr yn datblygu i fod yn gylchdaith defnyddiol ar gyfer y rhai sy'n cerdded er mwyn cadw'n heini.
	Drwy ychwanegu gwybodaeth dadansoddol a chynnal digwyddiadau bydd y llwybr yn ysbrydoli pobl i werthfawrogi eu hamgylchedd a'u rôl hwythau yn ei gadw.
	Hyd yn hyn mae tua 30 gwirfoddolwr wedi bod yn gwneud tasgau amrywiol, yn amrywio o osod bocsys nythu i glirio mieri, o weithio gyda'r Parcmyn Iau i wneud gwaith ymchwil ar gyfer yr wybodaeth ddadansoddol ayyb. (er bod yr argyfwng COVID 19 wedi'u hatal rhag cyfarfod yn fwy diweddar). Mae gan y llwybr natur ei grŵp llywio ei hun, ac mae wedi sefydlu ei sianeli ei hun ar y cyfryngau cymdeithasol.
	
	O ran y prosiect, mae'n cyfrannu at lawer agwedd o'r Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, gan gynnwys:
	• Ymgynghori cymunedol
	• Cynhwysiant cymunedol
	    ○ Gwirfoddolwyr
	    ○ Ysgol
	• Bioamrywiaeth
	• Gwella'r amgylchedd
	• Addysg
	• Ymarfer corff ac iechyd
	• Mynediad i bawb
	• Ar gael i bawb, am ddim

9.1.2 Baeddu gan gŵn (gweler hefyd 7.2)	Hydref 2019 - parhau Mae ymgynghori yn ein cymunedau wedi dangos bod baeddu gan gŵn yn bryder mawr. 'Rydym wedi sefydlu grŵp o wirfoddolwyr i fonitro baeddu gan gŵn ymhob pentref a, gyda chefnogaeth y Cyngor Sir, wedi rhoi deunyddiau iddynt i amlygu'r broblem (chwistrell sialc a stensiliau).
9.1.3 Annog chwarae yn yr awyr agored (gweler hefyd 7.1/7.2)	Ers iddo gymryd cyfrifoldeb amdanynt oddiwrth y Cyngor Sir drwy'r broses trosglwyddo asedau, mae'r Cyngor wedi buddsoddi arian mawr (£230,000) yn yr ardaloedd chwarae. Mae hyn wedi arwain at gynnydd mawr yn y cyfloedd sydd ar gael yn ein cymunedau i chwarae yn ddiogel ac yn weithgar. Mae'r Cyngor yn monitro diogelwch yn y meysydd chwarae yn gyson, ac wedi sefydlu system adrodd yn ôl gynhwysfawr sydd yn adnabod unrhyw waith sydd ei angen, ac yn monitro cynnydd y fath waith. 'Rydym wedi gweld cynnydd sylweddol yn y defnydd o'n meysydd chwarae. Mae Parc yr Hendy wedi'i ddisgrifio fel yr ail orau yng Nghymru (*Wales On Line*) ac yn denu llawer o ymwelwyr o gymunedau eraill. Mae'r plant yn mwynhau'r adnoddau a ddarperir. Mae Parc yr Hendy yn cael ei ddefnyddio gan bobl i gynnal picnics a phartïon plant anffurfiol. Mae 3 cynghorydd a'r SDC wedi dilyn hyfforddiant arolygu meysydd chwarae gan gynyddu, yn sylweddol, y nifer o bobl sydd ar gael i wneud y gwaith hyn yn ardal y Cyngor Cymuned.
9.1.4 Chwaraeon/ clybiau yn ystod gwyliau ysgol (gweler hefyd 9.2.4)	Mae'r Cyngor Cymuned yn awyddus i greu cyfleoedd i blant ymwneud â chwaraeon a gweithgareddau corfforol pan nad ydynt yn yr ysgol. Yn 2019/2020 roedd yCyngor wedi datblygu a chyllido cyfleoedd, yn cynnwys sesiynau tenis wythnosol yn 2 o'n Hardaloedd Gemau Aml-ddefnydd drwy gydol gwyliau'r haf, a chlwb gwyliau hanner tymor (a ddarparwyd gan Actif Sirgar). Roedd croeso mawr i'r ddwy fenter, ac 'rydym yn gobeithio adeiladu ymhellach arnynt.
9.1.5 y Gymdeithas Chwaraeon (gweler hefyd 9.2.5)	Yn dilyn cefnogaeth a roddwyd gan Gynghorwyr a'r SDC, ail-sefydlwyd Cymdeithas Chwaraeon yr Hendy. Mae'r Gymdeithas am lenwi bylchau yn y ddarpariaeth leol, creu cynllun datblygu ac adnabod ffynonellau cyllid ar gyfer prosiectau a chyfleusterau chwaraeon.
9.1.6 Annog chwaraeon (gweler hefyd 9.2.5)	Mae'r Cyngor Cymuned yn helpu i gefnogi cyfleusterau a chlybiau chwaraeon lleol. Mae'n darparu Ardaloedd Gemau Aml-ddefnydd yn ogystal â helpu i gefnogi clybiau'r ardal drwy ddyranu grantiau iddynt. 'Rydym yn cadw cofnod o fanylion llogi'r ardaloedd gemau aml-ddefnydd ac yn cysylltu â'r clybiau/ cymdeithasau 'rydym yn eu cefnogi. Drwy annog chwaraeon, 'rydym yn galluogi ein cymunedau i ymarfer, ac mae chwaraeon yn codi hyder ymysg y cyfranogwyr.

9.1.7 Cefnogi'r grŵp casglu sbwriel (gweler hefyd 7.2)	Cynhaliwyd peilot yn 2018 Sefydlwyd y grŵp ym mis Mai 2019 - parhau Mae swyddog yn mynychu'r cyfarfodydd i olrain a chofnodi cynnydd. 'Rydym wedi helpu i daclo problem yn ein cymuned drwy helpu grŵp, a gydgysylltir yn lleol, i ymsefydlu. Byddwn yn parhau i gefnogi'r grŵp.
9.1.8 Gwobr Terry Price	Mae'r Cyngor Cymuned yn cynnig gwobr flynyddol sy'n cydnabod, yn rhoi cyhoeddusrwydd i ac yn annog cyflawniad mewn unrhyw faes.
9.1.9 Llwybrau Troed ac Hawliau Tramwy Cyhoeddus	'Rydym yn cynnal a chadw rhai o'r llwybrau troed lleol ac yn gweithio ar brosiect i wella gwybodaeth a mynediad at y rhwydwaith leol o Hawliau Tramwy Cyhoeddus. 'Rydym wedi bod yn trafod gyda Swyddog Hawliau Tramwy Cyhoeddus y Cyngor Sir, ac wedi bod yn cydweithio gyda Rheilffordd Calon Cymru a Chrwydrwyr Llanelli.

9.2 Ymyrraeth Gynnar: Sicrhau bod pobl yn derbyn y cymorth iawn ar yr adeg iawn; yn union pan fo ei angen.

9.2.1 Gwefan (gweler hefyd 9.3.12)	Erbyn hyn, ‘rydym wedi datblygu’r wefan. Yn ogystal â newyddion y Cyngor a’r gymuned, mae’n bosibl ei defnyddio fel ffynhonnell cefnogaeth a chyngor. Mae hawl gan Grwpiau Cymunedol i ychwanegu cynnwys – er enghraifft, mae gwirfoddolwyr y Llwybr Natur wedi ychwanegu eu tudalennau ac adnoddau eu hunain. Ers mis Mawrth 2019 mae wedi profi i fod yn arf defnyddiol i ddarparu cyngor / rhoi gwybodaeth am y gefnogaeth a gynigir ynghylch COVID 19.
9.2.2 Y Cylch Cyfeillgarwch (gweler hefyd 7.2, 9.2.5)	Sefydlwyd y Cylch Cyfeillgarwch er mwyn ymateb i angen. Mae’n rhoi cyfle i’r bobl hynny a fyddai, fel arall, ar eu pennau eu hunain, i gwrdd â phobl o’r un anian a dilyn diddordebau / gweithgareddau sy’n gyffredin iddynt. Gall cefnogaeth o’r fath helpu atal pobl rhag syrthio i unigrwydd a segurdod. Mae tua 40 yn mynychu yn reolaidd yn wythnosol (er bod yr argyfwng COVID 19 wedi’u hatal rhag cyfarfod yn ddiweddar). Mae tystiolaeth anecdotaidd yn awgrymu bod y grŵp yn cael effaith gadarnhaol ar y mynychwyr.
9.2.3 Ardaoledd Chwarae (gweler hefyd 7.1/7.2, 9.1.3	Gweler 9.1.3 uchod. Annog chwarae a dysgu yn yr awyr agored o oedran cynnar.
9.2.4 Gweithgareddau i blant yn ystod gwyliau ysgol (gweler hefyd 9.1.4)	Gweler 9.1.4 uchod. Annog chwarae a dysgu yn yr awyr agored o oedran cynnar.
9.2.5 Darparu cefnogaeth i’r grwpiau lleol sydd angen datblygu ceisiadau grant (gweler hefyd 9.1.1, 9.1.5, 9.1.6, 9.2.2)	Mae cyfrifoldeb ar y Swyddog Datblygu Cymunedol i helpu mudiadau lleol i ddenu arian prosiect. Cynigir cefnogaeth barhaus i Glwb Rygbi Tycroes a Neuadd Eglwys Llanedi. Byddwn yn parhau i fonitro llwyddiant y ceisiadau am grant, a datblygiad y prosiectau wrth iddynt fynd yn eu blaen. ‘Rydym wedi gwneud ceisiadau llwyddiannus ar ran y gymuned i gynllun Tesco Bags for Life (y Cylch Cyfeillgarwch); y Dreth Tirlenwi (y Llwybr Natur), Western Power (Covid 19) a Sylfaen (datblygu gwytnwch cymunedol).

9.2.6 Cefnogi'r Cylch Meithrin lleol, yr Eisteddfod leol a Chymdeithasau Rhieni ac Athrawon drwy gynnig arian grant (gweler hefyd 6.6)	Mae'r Cyngor yn rhoi grantiau diamod i fudiadau yn y gymuned sy'n cefnogi plant ac ieuenctid. Mae'r grantiau hyn yn cynnig cyfleodd iddynt y byddant fel arall ddim yn eu cael. Yn achos yr Eisteddfod a'r Cylch Meithrin, mae'r Cyngor Cymuned am annog, yn weithredol, y defnydd o'r iaith Gymraeg yn y blynyddoedd cynnar. Byddwn yn monitro'r nifer o ddisgyblion o'r Cylch Meithrin sy'n symud ymlaen i ysgolion cyfrwng Cymraeg.
9.2.7 COVID 19 Mae hwn yn faes lle 'rydym wedi ymateb yn gyflym er mwyn helpu'r mwyaf anghenus yn ein cymunedau. gweler hefyd 9.3.16	Fel cynghorau cymuned eraill, 'rydym wedi llwyddo i ymateb i'r heriau sydd wedi codi yn ein cymunedau oherwydd COVID 19. • Recriwtio a chefnogi siopwyr/ casglwyr presgripsiynau/ cyfeillion ffôn ayyb. gwirfoddol. Sefydlu grŵp Facebook er mwyn caniatáu cyswllt didrafferth a chydlynu ein hymdrechion. • Cydweithio gyda chyflenwyr lleol i ddatblygu rhestr o wasanaethau cludo i'r cartref • Sefydlu llinell gymorth unswydd • Cydweithio gyda 2 fanc bwyd lleol i gyflenwi nwyddau i bobl a oedd naill ai'n hunan-ynysu neu o dan anfantais oherwydd COVID 19 • Gweithio gydag ysgolion i roi cyngor cefnogi/ cydweithio ynghylch disgyblion prydau bwyd am ddim ayyb. • Gadael taflen ym mhob cartref i'w hysbysu am y gefnogaeth sydd ar gael • Defnyddio'r wefan fel ffynhonnell wybodaeth/ siop un stop • Defnyddio'r cyfryngau cymdeithasol i roi gwybodaeth i bobl, a chyflwyno storïau o 'newyddion da' a chystadleuathau er mwyn codi calonnau'r cyhoedd • Cefnogi, yn ariannol, mentrau cymunedol lleol e.e. banciau bwyd a'r grŵp creu mygydau • Cydweithio mewn partneriaeth â'r Sir, CGGSG a Chynghorau Cymuned eraill • Rhannu gwybodaeth a phrofiad ayyb.

9.3 Cysylltiadau Cadarn: Pobl, lleoedd a mudiadau sydd â chysylltiadau cadarn ac yn gallu addasu i newidiadau.

9.3.1 Prosiect Pontio'r Cenedlaethau	Mae'r prosiect hwn yn anelu at greu cymdeithas mwy cydlynol drwy ddarparu cyfleoedd i ymgysylltu rhwng y cenedlaethau. Mae pedwar digwyddiad wedi'i gynnal, a'r nifer a fynychodd wedi amrywio. Cynhaliwyd y digwyddiad diwethaf mewn cydweithrediad â Masnach Deg Llanelli. Byddwn yn parhau i gofnodi nifer y mynychwyr.
9.3.2 Fforymau Cymunedol (gweler hefyd 7.5)	Paneli o ddinasyddion yw'r fforymau cymunedol, ac mae'n nhw'n galluogi'r bobl leol i deimlo bod ganddynt lais a rôl yn y broses o ddatblygu llesiant yn eu cymuned. Byddwn yn monitro'r niferoedd sy'n mynychu.
9.3.3 Y Cylch Cyfeillgarwch (gweler hefyd 9.2.2., 9.2.5)	Fel y dangoswyd cyn hyn, mae'r prosiect yn helpu pobl, a fyddai fel arall yn teimlo'n ynysig, i gysylltu ar draws ein pentrefi. Ynghylch monitro, gweler uchod.
9.3.4 Menter Ysgolion Ar y Cyd	Mae'r prosiect hwn yn anelu at gysylltu ieuenctid ar draws ein cymunedau. Mae'r rhan gyntaf yn gysylltiedig â rhannu arfer gorau o ran Cymraeg yn yr iard chwarae a'r Siarter Iaith. Y syniad yw y bydd yr ysgolion yn dysgu oddiwrth ei gilydd. Nid yw hwn wedi datblygu mor gyflym ag y gobeithiwyd. Byddwn yn helpu i gyflwyno, ac yna i werthuso cam cyntaf y prosiect hwn cyn datblygu'r camau pellach.
9.3.5 Eiriolwyr Digidol	Gan gydweithio gyda Chynhwysedd Digidol Cymru, mae'r Cyngor Cymuned wedi hyrwyddo hyfforddiant yr eiriolwyr digidol lleol. Erbyn hyn, 'rydym yn bartneriaid yn y prosiect Didiau a Beitiau sy'n cwmpasu Sir Gaerfyrddin yn ei chyfanrwydd. Byddwn yn monitro'r niferoedd sy'n cymryd rhan ac yn gwerthuso'i lwyddiant.
9.3.6 Treftadaeth	Mae'r Cyngor Cymuned yn ystyried treftadeth lleol yn ffordd ddefnyddiol o helpu pobl i wneud cysylltiadau. Mae esiamplau o'r hyn sydd wedi'i wneud hyd yn hyn yn cynnwys: • Terfysg Beca – roedd y Cyngor Cymuned wedi ymgysylltu gyda'r gymuned a'r ysgol leol er mwyn datblygu prosiect i ddathlu penblwydd yr ymosodiad ar Dolldy yr Hendy. Roedd yr ysgol wedi cyflwyno gwaith celf a thraethodau (a gafodd eu harddangos yn y café cymunedol) ac mae'r garreg goffa wedi'i hail-osod. Mae'r ysgol wedi dweud bod y plant wedi ymddiddori yn y prosiect, a bydd y penblwydd yma'n cael ei gynnwys, yn flynyddol, ar galendr yr ysgol. 'Rydym hefyd yn bwriadu llunio cais i Gronfa Treftadaeth y Loteri Genedlaethol ynghylch Terfysg Beca

	oherwydd bod gan yr Hendy rôl amlwg yn yr hanes. Bydd hwn yn cael ei ddatblygu ochr yn ochr â'r ganolfan gymunedol arfaethedig yn yr Hendy. • Llyfr Hanes Llanedi – roedd y Cyngor Cymuned wedi cefnogi cyhoeddi hanes cynhwysfawr hen blwyf Llanedi (a oedd, ar un adeg, yn gymesur â'r ardal sydd yn ein gofal ni).
9.3.7 Digwyddiadau Cymunedol	Mae'r Cyngor Cymuned yn helpu'r gymuned i ymgysylltu drwy gefnogi digwyddiadau lleol, gan gynnwys: • Ariannu goleuadau'r Nadolig yn yr Hendy, Forest, Llanedi a Thycroes. • Cymorth grant i ddigwyddiadau megis y Parti yn y Parc; Parêd Nadolig yr Hendy a Photarddulais ayyb. 'Rydym yn monitro hyn drwy dderbyn adborth anffurfiol.
9.3.8 Cefnogi Cyfleusterau Cymunedol	Mae'r Cyngor Cymuned wedi gwneud y penderfyniad i gefnogi dau gyfleuster cymunedol allweddol sy'n gwasanaethu eu pentrefi penodol, sef Neuadd Eglwys Llanedi a Neuadd Pentref Tycroes. Mae'r gefnogaeth a ddarperir gan y Cyngor Cymuned yn helpu i'w gwneud yn gynaliadwy, ac felly yn darparu lleoliadau i ddinasyddion lleol gyfarfod. Mae'r Cyngor Cymuned hefyd yn cefnogi'r café cymunedol yn hen Ystafell Ddarllen yr Hendy. Mae'r café hefyd yn gweithredu fel pwynt mynediad lle y mae modd defnyddio TG a'r rhyngrwyd yn ddi-dâl.(gweler 9.4.2) Byddwn yn monitro y defnydd cymunedol a wnelir o'r cyfleusterau.
9.3.9 Datblygu Neuadd Gymunedol	Bydd cynllun y Cyngor i ddatblygu neuadd gymunedol yn yr Hendy yn llenwi bwlch o ran darparu lleoliad annibynnol, hygyrch, lle y gall y gymuned ddod at ei gilydd. Dros y flwyddyn ddiwethaf mae cynnydd sylweddol wedi'i wneud o ran y prosiect hwn, a'r gobaith yw y bydd modd dechrau'r gwaith ar y safle yn y dyfodol agos (yn amodol ar godi'r cyfyngiadau COVID 19 presennol).
9.3.10 Hyrwyddo'r Cynllun Rhannu Ceir Cymunedol	Mae'r Cyngor Cymuned yn helpu, mewn cydweithrediad â phentref cyfagos, i hyrwyddo cynllun rhannu car. Mae hyn yn adnodd defnyddiol i'r bobl hynny a fyddai, fel arall, yn cael eu hynysu.
9.3.11 Llwybr Natur (gweler hefyd 9.1.1.)	Mae gan y llwybr natur rôl i'w chwarae i helpu pobl i ymgysylltu yn y gymuned drwy wirfoddoli, dysgu anffurfiol ac adloniant. Bydd hefyd yn gyfle i ymgysylltu gyda grwpiau ac unigolion sy'n byw y tu fas i'r ardal, yn ogystal â chynnig cyfle i gydweithio gyda chyrff cyhoeddus eraill.
9.3.12 Gwefan (gweler hefyd 9.2.1)	Mae gwefan ddwyieithog y Cyngor yn caniatáu cyswllt defnyddiol gyda'n dinasyddion. 'Rydym yn parhau i fonitro'r defnydd ohoni.

9.3.13 Y Cyfryngau Cymdeithasol	‘Rydym wedi llunio tudalen ddwyieithog ar y cyfryngau cymdeithasol a’i defnyddio i gyfathrebu gyda’r dinasyddion. ‘Rydym yn anelu at dyfu’r niferoedd o bobl sy’n ein dilyn ar-lein. ‘Rydym hefyd yn rhannu postiadau/ gwybodaeth i’r llwyfannau cymunedol eraill sydd eisoes yn bodoli (*Llanedi Chat* a *Fforest and Hendy News*). Mae hynny’n cynyddu ein cyrhaeddiad o 1800 aelod o’r gymuned. ‘Rydym yn parhau i fonitro nifer ein dilynwyr a’u hymgysylltiad.
9.3.14 Cylchlythr	Mae’r Cyngor yn darparu cylchlythr dwyieithog ar gyfer y preswylwyr, i’w diweddaru ynghylch newyddion y Cyngor a newyddion cymunedol, ac yn eu hysbysu o’r ffordd y gallant gyfrannu syniadau ayyb. Cynhyrchwyd dau gylchlythr yn ystod 2019. ‘Rydym yn monitro’r nifer o gysylltiadau sy’n deillio o’r cylchlythr
9.3.15 Darparu cefnogaeth a phartneriaeth i gyrff eraill:	Mae’r Cyngor yn cefnogi ystod o grwpiau lleol: • Carnifal haf Pontarddulais a’r Cylch. • Mae 4 o gynghorwyr yr Hendy yn aelodau o gorff llywodraethu’r ysgol gynradd • Mae 1 cynghorydd yn aelod o gorff llywodraethu ysgol Llanedi • Mae 3 cynghorydd yn aelodau o gorff llywodraethu ysgol Tycroes • Mae’r Aelodau yn cael eu cynrychioli ar Grŵp Llywio llwybr natur yr Hendy • Mae’r Aelodau yn cael eu cynrychioli ar y Gymdeithas Chwaraeon leol Mae’r Cyngor hefyd yn aelod o: • Consortiwm Cynghorau yr Aman a’r Cylch • Un Llais Cymru
9.3.16 COVID 19 gweler hefyd 9.2.7	Mae parodrwydd y bobl i wirfoddoli wedi dangos bod ein cymuned y meddu ar gysylltiadau cadarn. Mae’r Cyngor wedi gallu trefnu ac ymgasglu’r gwirfoddolwyr. Mae’r ymateb wedi bod yn anhygoel, gyda mwy o bobl yn gwirfoddoli nag sydd eu hangen ar hyn o bryd.

9.4 Pobl a Lleoedd Ffyniannus: Gwneud y gorau o'r cyfleoedd sydd ar gael i bobl a lleoedd yn ardaloedd trefol a gwledig ein sir

9.4.1 Deall anghenion drwy ymgynghori gyda'r gymuned yn reolaidd (gweler hefyd 6.8 a 9.3.2)	Fel y dwedwyd uchod, mae'r Cyngor Cymuned yn ymgynghori yn gyson gyda'r gymuned. 'Rydym yn ymgynghori er mwyn gofyn barn y bobl ynghylch y gwasanaethau y maen nhw am weld yn lleol, ac i ddysgu am anghenion y preswylwyr o ran cefnogeth busnes. Byddwn yn monitro hyn drwy ymgynghori gyda'r gymuned yn y dyfodol.
9.4.2 Mynediad am ddim at gyfrifiaduron a defnydd Wi-Fi (gweler hefyd 9.3.8)	Mae'r Cyngor yn darparu mynediad am ddim i Wi-Fi a gliniaduron rhwydweithiol yn y café cymunedol. Mae hyn yn rhoi mynediad i breswylwyr i wasanaethau ar-lein, cyfle na fyddent fel arall yn cael. 'Rydym yn cadw cofnod o'r defnydd a wnelir o'r gliniaduron.
9.4.3 Hyfforddiant (gweler hefyd 9.3.5)	'Rydym yn cydweithio gyda darparwyr i ddatblygu cyfleoedd hyfforddiant a fydd yn diwallu anghenion ein cymunedau. Bydd yr holl hyfforddiant yn cael ei werthuso gan ddefnyddio ffurflenni adborth a chofnodion presenoldeb.
9.4.4. Datblygu Cyfeiriaduron Busnes	'Rydym wedi dechrau datblygu cyfeirlyfr busnesau lleol er mwyn helpu pobl i ddod o hyd i wasanaethau lleol. 'Rydym wedi dechrau drwy gynnwys siop y groser, y fferyllfa a'r sectorau bwyd a diod. Mae hyn wedi profi i fod yn arbennig o defnyddiol yn ystod yr argyfwng COVID 19. Mae'r cyfeirlyfr yn cynnig cyfle i leihau'r ôl-troed carbon, yn ogystal â chadw arian yn cylchredeg yn ein hardal ni. 'Rydym ar hyn o bryd yn llunio cofrestr asedau a fydd yn helpu i wneud y cyfeirlyfr yn fwy cynhwysfawr.
9.4.5 Prynu'n Lleol	Ble bynnag bo hynny'n bosibl, 'rydym yn prynu nwyddau a gwasanaethau yn lleol er mwyn cadw'r budd yn y gymuned.

10. Gweithredu'r Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

Cyfle i fyfyrio ar y ffordd y mae pethau'n datblygu.

10.1 Cyfleodd y mae'r Cyngor wedi dod ar eu traws a'r ffordd y mae'r rhain wedi cael eu defnyddio.	Cydweithio gyda Chynghorau Cymuned eraill – mae hyn wedi arwain at esiamplau da o rannu arfer gorau a rhannu ambell gyfle i gynnal hyfforddiant ar y cyd.
10.2 Rhwystrau y mae'r Cyngor wedi'u hwynebu, a'r camau sydd wedi/ sy'n cael eu cymryd i oresgyn rhain.	Difaterwch rhannau o'r gymdeithas o ran ymateb i'r ymgynghoriadau cymunedol - 'rydym yn parhau i dargedu grwpiau penodol ac yn defnyddio ystod o gyfryngau gan gynnwys llwyfannau cyfryngau cymdeithasol. Diffyg gwybodaeth gyhoeddus am y Ddeddf Llesiant – byddwn yn sôn mwy am hyn e.e. ar ein gwefan ac yn adroddiadau ein swyddogion ayyb. Bydden ni'n croesawu gwybodaeth ac hyfforddiant pellach
10.3 Heriau y mae'r Cyngor wedi eu hwynebu, a'r mesurau a ddodwyd yn eu lle i oresgyn rhain.	Heriau: • Amser/ adnoddau • Diffyg arbenigedd mewn rhai meysydd arbenigol • Maint y dasg Mesurau: • Wedi penodi Swyddog Datblygu Cymunedol • Gofyn am gyngor/ cefnogaeth gan arbenigwyr Llwyddiannau Penodol • Prosiect y llwybr natur a'r ymgysylltu y mae hwn wedi'i greu (9.1.1; 9.3.11) • Adnabod cyfleoedd am ragor o grwpiau a arweinir yn gymunedol • Chwaraeon/ clybiau i blant yn ystod gwyliau ysgol (gweler 9.1.4/9.2.4) Yr hyn nad oedd yn gweithio yn ôl y disgwyl • Cynnydd araf/ diffyg blaenoriaethau allanol o ran rhai prosiectau ar y cyd, e.e. y fenter iechyd meddwl gyda chlybiau rygbi; oedi yn achos y Siarter Iaith Beth y mae angen inni wneud yn well: • Gwella'n cynllunio a'n strategaeth yn gyffredinol – mae rhaglen ddatblygu gymunedol yn cael ei

	llunio • Gwella'n dull o weithredu, a'n hymgysylltu diwylliannol - 'rydym yn cynllunio rhagor o ddigwydiadau a chyfleoedd cymunedol • Ymgysylltu yn fwy gyda phobl ifanc a'u cynnwys nhw yn y broses ddemocratig, ac wrth wneud penderfyniadau sy'n effeithio arnynt yn uniongyrchol • Meddu ar well prosesau a ffyrdd cliriach o weithredu • Arfarnu'n staff a'n perfformiad yn effeithiol

10.4 Materion y gallai'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus gefnogi.	Fel y llynedd…
	• Ymgyrch i godi ymwybyddiaeth yn gyffredinol.
	• Canllawiau mwy clir/ hyfforddiant cyson i gynghorwyr a swyddogion i'w ail-wreiddio yn eu cynlluniau.
	• Y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (BGC)
	    o Mae angen i'r BGC, yn ei gyfanrwydd, gyfathrebu yn gliriach gyda'i bartneriaid, gan fod y broses yn teimlo fel proses un-ffordd:
	        ▪ Dylai'r BGC ddarparu esiamplau o arfer gorau wrth gwblhau cynlluniau blynyddol/ y ffordd yr hoffai weld yr wybodaeth yn cael ei chyflwyno, gan ei bod yn ymddangos bod pob Cyngor Cymuned yn taclo'r dasg mewn ffordd wahanol.
	        ▪ Dylai'r BGC adnabod meysydd o arfer gorau a rhannu'r rhain ymysg y cynghorau eraill/ annog rhannu syniadau a phrosiectau llwyddiannus.
	        ▪ Mae'r Ddeddf Llesiant yn pwysleisio'r dull o'r gwaelod i fyny'. Wrth ofyn am yr adroddiad hwn, mae'n ymddangos bod y BGC yn mabwysiadu dull 'o'r top i lawr', h.y. sut 'rydym yn cwrdd ag amcanion y BGC, pan ddylai'r BGC fod yn gofyn ym mha ffordd y mae'n ein helpu ni i wireddu'n hamcanion 'ar lawr gwlad', ac yn bwydo hynny yn ôl i ni.
	        ▪ Mae'r BGC yn mesur anghenion ar lefel sirol, ond efallai bod pocedi o angen penodol ar y lefel leol nad ydynt yn cael eu huwcholeuo, neu sy'n mynd ar goll o ganlyniad i'r dull cyffredinol hwn o weithio. Mae angen i ni gael y cyfle i fwydo mewn anghenion cymunedau unigol, a dylai hyn gael ei adlewyrchu yn y ffordd y mae'r BGC yn ymaeb, ac yn y ffordd y mae gwasanaethau cyhoeddus yn cael eu darparu.

	▪ 'Rydym yn cydnabod bod peth ymdrech wedi'i wneud h.y. grŵp ymgysylltu y Swyddog Cynghorau Tref a Chymuned, a'r cyfle cymharol ddiweddar a roddwyd i Gynghorau Cymuned anfon cynrychiolydd unigol 'cylchredol' i fynychu cyfarfodydd y BGC.